

Melkekvotesystemet – en bauta for fall?

Sveits har som det første europeiske landet vedtatt å avvikle melkekvotesystemet. EU har signalisert at kvoteordningen for melk skal være en saga blott senest innen 2015. I en tid hvor konkurransen over landgrensene blir stadig hardere også innen landbruksvaresegmentet, og da ikke minst innen ostesektoren, vil det i så måte overraske mye om ikke det norske melkekvotesystem etter hvert vil komme under press, skriver kronikkforfatteren.

Fra å utelukkende regulere utbudet av melk, har kvotene i Norge også etter hvert blitt et viktig verdipapir. Ordningen med kjøp og salg av kvoter på det «frie marked» gjør at noen kan velge å løse inn en gevinst når de velger å slutte som melkeprodusenter, mens andre, som fortsetter i næringen, velger å kjøpe kvote, og da ofte til en høy pris. Kvotekjøp er i så måte for mange melkebønder blitt en kostnadsfaktor ved det å drive melkeproduksjon. Det faktum at kvotekjøp bidrar til et høyere kostnadsnivå for dem som blir igjen og er villige til satse som melkeprodusenter, var en viktig årsak til at Sveits bestemte seg for å fjerne kvoteordningen.

Både omsetning og leie av kvoten har vært vanlig i Sveits de senere årene, og regjeringen argumenterte med at avskaffelse av kvotesystemet var nødvendig for å bli konkurransedyktige med EU-bonden. Da regjeringen i 2002 foreslo å fjerne kvotene fra og med 2007, var det med visshet om det allerede lå en bilateral handelsavtale med EU om full frihandel med ost på bordet fra og med sommeren 2007. Likevel, i det endelige vedtaket (fra 2003) i det sveitsiske parlamentet ble datoen for avvikling av kvoteordningen for melk utsatt til 2009. Melkebøndernes organisasjoner delte ikke myndighetenes iver etter å fjerne melkekvotene, og de var mildt sagt skeptiske til det som da hadde blitt vedtatt.

Myndighetene på sin side var opptatt av å etablere et konstruktivt samarbeid med melkebønderne. Det ble sett på som nødvendig for å få til en så smidig avvikling av kvotesystemet som mulig. Derfor ble det lagt opptil at aktørene i melkemarkedet selv skulle få en hånd på rattet for hvordan prosessen med å fjerne produksjonsbegrensningene skulle foregå.

Resultatet ble at kvoteordningen for melk skulle fases ut i perioden 2006-2009 under tilsyn fra staten. Men mye av ansvaret for den faktiske avviklingen ble lagt til melkebøndernes egne organisasjoner. Fra mai 2006 til mai 2009 kunne melkebønderne selv velge å tre ut av kvotesystemet eller fortsette å være en del av det gamle systemet. For å gå ut av det statlige kvotesystemet, måtte bønderne først opprette egne organisasjoner som skulle være ansvarlige for kontrollen av utbudet av melk. Disse organisasjonene skulle riktignok godkjennes av staten før de i realiteten tok over det kontrollansvaret som staten hadde tidligere. Staten har nå kun ansvaret for at

det årlige produksjonsvolumet til den enkelte organisasjon ikke overstiger tillatt mengde.

Bønder som velger å si fra seg kvoten og gå inn i en organisasjon, vil som regel i starten produsere det samme som de gjorde med kvote. Det skyldes at organisasjonene som melkebønderne har etablert, har fått tildelt et volum som er basert på det samlede volumet som medlemmene deres hadde under kvotesystemet. En viktig forskjell for medlemmene i disse organisasjonene er at det ikke lenger er kvoten som begrenser volumet, men kontrakten de har inngått med organisasjonen.

Sveitsiske myndigheter ble overrasket over at hele to tredjedeler av melkeprodusentene sa fra seg kvoten allerede det første året (2006), og ble medlem av en organisasjon som melkebønderne selv hadde helt eller delvis ansvar for. En årsak til at så mange gikk ut av den statlige kvoteordningen og inn i en organisasjon, var at det her fantes åpninger på sikt for å øke produksjonen uten å måtte betale noe ekstra for det.

Det er imidlertid ingen tvil om at veien mot et nytt system fører til mange kreative tilpasninger blant melkebønderne. Et eksempel er at mange har solgt melkekvoten, men likevel beholdt store deler av besetningen. Planen er da å drive med ammekyr (kjøttproduksjon) i noen få år, for så å begynne for fullt med melkeproduksjon fra 2009. Et annet eksempel på posisjonering til et nytt melkemarked er melkebønder som har bygget store driftsbygninger hvor de per i dag leverer forholdsvis lite melk, men hvor de fra 2009 ønsker å drive stort.

Hvordan det sveitsiske melkemarkedet vil se ut etter avskaffelsen av kvotene i 2009 er et åpent spørsmål. Hvor mye melk vil det bli produsert? Hva vil skje med melkeprisen? Hvordan vil strukturen i melkeproduksjonen bli seende ut? Dette er spørsmål som sveitserne venter med spenning på å få svar på. Med et mål om å avvikle kvotene senest innen 2015, vil EU garantert følge nøye med på det som nå skjer i Sveits. Debatten om kvotesystemets fremtid vil komme for alvor før eller siden i Norge også, og det i seg selv er god nok grunn for å holde seg informert om utviklingen i Sveits.

Åge Klepp
Prosjektleder, Landbrukets
Utredningskontor

Forståelig skuffelse

Skuffelsen over Sp-leder Åslaug Haga fra sentrale partifeller i Buskerud i striden om Trillemarka er ikke vanskelig å forstå. Åslaug Hagas politiske spill ser ikke spesielt rent ut utenfra, ikke minst overfor partifellene lokalt.

(Leder i Drammens Tidende)

Dårlig gjort

– Det er velkjent at Miljøverndepartementet og ministeren selv, til stadighet slipper naturverninteressene til. Grunneierne derimot vil de ikke snakke med. Det synes vi er dårlig gjort, for å si det rett ut.

(Grunneier og lokalpolitiker Torstein Åsen (Sp), Sigdal, til Drammens Tidende)

Stabile rammevilkår

– Endringa i skatten for småkraftverka betyr at grunneigarar framleis kan byggje kraftverk. Og regjeringa sin snuooperasjon betyr stabile rammevilkår for dei små kraftutbyggjarane.

(Nestleiar Trond Ryslett, Småkraftforeininga, til avisa Møre-Nytt)

Fin julegåve

– Dette var verkeleg ei fin julegåve å få på etterskot. No blir alt så mykje meir interessant for oss.

(Grunneigar og småkraftverkutbyggjar Tor Løken, Nes, kommenterer regjeringa si kuvending vedrørende skatt for småkraftverk i avisa Hallingdølen)

Ingen respekt for loven

Nå legger DN opp til å forby også rekreasjonskjøring med snøskuter på innmark. Blir ei slik skjerpning av regelverket vedtatt, vil det trolig føre til at ulovlig skuterkjøring både på innmark og i utmark vil eksplodere. Fordi ute på landsbygda er skuterkjøring i folks rettsoppfatning langt på vei avkriminalisert, og dermed eksisterer det ikke respekt for loven på dette området.

(Leder i avisa Sør-Trøndelag)

Pengemaskin for FeFo

Landbruksdepartementet har gitt klar beskjed om at FeFo opptrer i strid med norsk landbrukspolitikk, hvor minst mulig leiejord er målet.

Det er lett å se FeFos begrunnelse for både delingspåbudet og ønsket om å nekte innløsning av festeeareal i Finnmark. Utleie av jord er en pengemaskin for FeFo. Men det er ingen aktverdig grunn for å bryte norsk lov eller for å gi finnmarkingene dårligere vilkår i strid med offisiell norsk politikk.

(Leder i avisa Sárgat)

For lite bevisste kommunar

– Regjeringa er misnøgd med korleis norske kommunar har forvalta dyrkamarka, og vurderer å ta frå kommunane denne retten. Det er eg nøgd med. Kommunane har ikkje vore bevisste nok på dette feltet.

(Leiar Geir Hole, Ørsta Bondelag, til avisa Møre-Nytt)

Ulogisk politikk

– Alle snakkar om kor viktig det er å halda oppe folketalet i utkantane og få dei unge til å busetja seg her.

Korleis rimar det med at ungdom som vil byggja og bu her, vert nekta å bruka den tomte dei ønskjer?

(Bonde Ivar Hantveit, Gulen, til avisa Strilen)

Ulønsam produksjon

– For at det skal vera lønsamt for ein bonde å drive med sau, bør kiloprisen opp med minst 10 kroner.

(Saubonde Ole Andreas Våge, Sveio, til avisa Gramnar)

Slipp markedskreftene løs

– Skal vi i fremtiden greie å nå målene i strategidokumentet, må vi slippe markedskreftene løs og la bønderne fritt produsere det som markedet har behov for. Da kan vi ikke lenger la staten styre salget av melkekvoter.

(Konsernsjef Sverre Leiro i NorgesGruppen til Adresseavisen, i en kommentar til regjeringens strategidokument «Smaken

